

Erdélyi Múzeum 2023/4 – Abstracte și cuvinte cheie

Alpár Gergely P.

Câteva remarci critice kantiene despre argumentul ontologic

Cuvinte cheie: argumentul ontologic, Descartes, Kant, Dumnezeu (ființă absolut necesară), existența nu este un predicat real

În cazul argumentului ontologic avem de-a face cu un argument care a fost folosit pentru a demonstra existența lui Dumnezeu. Cea mai faimoasă versiune a acestui argument a fost formulată de Sfântul Anselm de Canterbury. În această lucrare voi prezenta pe scurt versiunea lui Descartes a argumentului ontologic, apoi voi lua în considerare și voi încerca să interpretez câteva dintre criticile kantiene ale argumentului.

János Loboczky

Lupta eroică și monumentalitatea – paralele între Beethoven și Hegel

Cuvinte-cheie: eroic, monumentalitate, Zeitgeist, libertate, iubire, „muzica dincolo de muzică”, temporalitatea muzicii

În acest articol voi reflecta și explora paralelele dintre operele a doi giganți din istoria filosofiei și a muzicii, Hegel și Beethoven. Operele filosofului și ale compozitorului s-au născut în sfere diferite ale culturii și au medii de propagare foarte diferite. Ideea acestui studiu este că ambii au aparținut aceleiași generații (Hegel a trăit între anii 1770-1831, iar Beethoven între anii 1770-1827), au trăit în timpul Iluminismului și al Romantismului și au fost influențați de spiritul vremii. În studiul meu, explorez trei întrebări: ideea de libertate și de iubire la Beethoven și Hegel; principalele trăsături ale concepției lui Hegel despre artă de la *Fenomenologie* până la *Estetică*; muzica lui Beethoven ca „muzică dincolo de muzică”.

Márk Láng

Kierkegaard despre păcatul ca bază a celei de-a doua etici

Cuvinte cheie: anxietate, păcat, libertate, alienare, etică, metafizică

Dacă vrem să înțelegem conceptul păcatului în opera lui Søren Kierkegaard, trebuie mai întâi să ne întoarcem la celebra analiză a păcatului original a conceptului de anxietate, în care investigația psihologică a lui Vigilius Haufniensis încearcă să descrie originea păcatului. Putem afla din introducerea lucrării că, dacă e să cercetăm posibilitatea reală a păcatului, cea mai bună și poate singura metodă este calea psihologiei. Dar, în sensul în care Haufniensis o numește a doua filozofie și, legat de aceasta, a doua etică, care este menită să surprindă realitatea păcatului, această metodă este departe de a fi una satisfăcătoare în acest sens. Pentru psihologie, păcatul devine evident doar în originea sa, adică doar dacă, prin mijlocirea anxietății, dezvăluie contradicția existenței, centrată în jurul libertății; însă este incapabil să pună păcatul în contradicția dintre estetic și etic, ceea ce ar deschide calea către idealul religios. După Haufniensis, psihologia nu poate fi metoda celei de-a doua etici, această „nouă știință”, aici ne putem întoarce doar la dogmatică.

Scopul lucrării mele de față este, prin urmare, de a arăta cum conceptul de păcat apare în gândirea lui Kierkegaard ca principală caracteristică a acestei diferențe, dar în strânsă legătură cu aceasta aș dori, de asemenea, să subliniez relația strânsă care există între teologia specifică a lui Kierkegaard și investigațiile filozofice ale lui Schelling asupra esenței libertății umane.

Miklós Nyíró

Claude Romano despre „fenomenalitatea” evenimentelor

Cuvinte cheie: Romano, Heidegger, eveniment, fenomenalitate, hermeneutică

Claude Romano, profesor la Sorbona, și-a dezvoltat așa-numita „hermeneutică a evenimentelor” în mare parte ca urmare a unei regăsiri a ontologiei fundamentale a tânărului Heidegger. Acolo, Heidegger concepe existența umană (în fiecare caz) ca un eveniment singular al Ființei, o întâmplare singulară a propriei noastre existențe. Cu toate acestea, Romano este explicit sceptic față de ontologizabilitatea noțiunii de eveniment și caută în schimb să sublinieze

expunerea umană la evenimente. El caută să își susțină îndoielile în această direcție mai ales prin examinarea „fenomenalității” evenimentelor și a rolului lor în viața umană. În consecință, lucrarea va schița mai întâi câteva dintre trăsăturile de bază ale ontologiei timpurii a evenimentelor la Heidegger și îndoielile lui Romano în legătură cu aceasta; apoi va examina chestiunea „fenomenalității” evenimentelor, care este prezentată ca o origine radical „nouă”, prin reconstituirea opiniilor lui Romano pe această temă.

Attila Demeter M.

Nașterea filosofiei moderne a istoriei. (Adnotări la cartea lui Hannah Arendt *Despre revoluție*)

Cuvinte cheie: istorie, filosofia istoriei, revoluție, Hannah Arendt, Immanuel Kant, Georg Wilhelm Friedrich Hegel

Studiul discută geneza filosofiei moderne a istoriei, bazându-se în mare parte pe cartea lui Hannah Arendt, *Despre revoluție*. Ideea de bază este că nașterea filosofiei moderne a istoriei a coincis cu nașterea conceptului modern de istorie și, prin urmare, putem spune, oricât de ciudat ar suna, că conceptul modern de istorie nu a fost creat de istorici, ci de filosofi. Și acest fapt este extrem de important, deoarece filosofi, spre deosebire de istorici, nu erau atât de preocupați de cunoașterea faptelor trecutului, cât de cunoașterea regularităților istoriei. Prima parte a studiului examinează experiența istorică care a dus la dezvoltarea conceptului modern de istorie, pornind de la presupunerea că, la cumpăna dintre secolele 18 și 19, aceasta nu ar fi putut fi altceva decât o experiență a marii Revoluții Franceze. A doua parte discută două caracteristici ale filosofiei moderne a istoriei. Pe de o parte, că aceasta privește întotdeauna istoria din punctul de vedere al spectatorului (și nu al agentului) și, pe de altă parte, consideră că cursul istoriei poate fi accelerat. Pe baza acestor caracteristici, partea finală a studiului argumentează că gândirea ideologică care a ajuns să domine regimurile totalitare ale secolului 20 este, fără îndoială, moștenitoarea filosofiei istoriei din secolul al 19-lea.

Tamás Valastyán

Este posibilă o societate culturală? Relația paradoxală dintre cultură și societate la György Márkus

Cuvinte cheie: societate culturală, paradox, modernitate, forță creatoare

Termenul principal al concepției asupra modernității la Márkus este societatea culturală. Acest termen se referă la, ca să spunem așa, implicația marxistă a gândirii lui Márkus, instanța sociabilității și a dimensiunii comunitar-practice a oamenilor, precum și a creativității obiectivate a acțiunii autonome, care poate fi transmisă din generație în generație, pe care, aproximativ de la sfârșitul anilor optzeci și începutul anilor nouăzeci, Márkus a caracterizat-o și a elaborat-o prin formularea dimensiunilor teoretice și practice ale hermeneuticii. În studiul meu, interpretez acest vast concept de cultură în contextul ideilor lui Immanuel Kant și Friedrich Nietzsche despre cultură.

Ádám Lovász

Niklas Luhmann și Jacques Ellul despre autonomia tehnologiei

Cuvinte-cheie: autonomie, autopoiesis, postumanism, teoria sistemelor, tehnologie, substantivism tehnologic

Această lucrare susține că tehnologia poate fi văzută ca un sistem autoreferențial și autopoietic, independent atât de oameni, cât și de alte sisteme funcționale din societate. Scopul este de a dezvolta o filosofie a tehnologiei bazată pe activitatea lui Niklas Luhmann. Pentru a atinge acest obiectiv, lucrarea se bazează asupra teoriei sistemelor la Jacques Ellul, un filosof al tehnologiei care se concentrează asupra posibilităților autonome ale evoluției tehnologice. Prin combinarea ideilor lui Niklas Luhmann și Jacques Ellul, putem teoretiza tehnologia autonomă arătând însemnătatea acesteia pentru gândirea noastră referitoare la problemele tehnologice din secolul 21. Abordarea sociologică a lui Luhmann, cuplată cu intuițiile lui Ellul privind autonomia tehnologiei față de ființele umane, poate contribui la dezvoltarea unei teorii sistemice a tehnologiei care ia în serios ireductibilitatea tehnologiei la funcțiile umane.

Botond Bakcsi

Teoria puterii și războiul

Cuvinte cheie: putere, război, raporturi de forță, strategie, Rousseau, Foucault

Este bine cunoscut faptul că Hannah Arendt a făcut o distincție clară între noțiunile de putere și violență, și a declarat că „ordinul pe care-l dă țeava puștii (...) nu poate fi niciodată sursa puterii”. În opoziție cu aceasta, Michel Foucault, inversând formula lui Clausewitz, a susținut că „una dintre trăsăturile esențiale ale societăților occidentale este faptul că raporturile de forță, care mult timp își aflaseră principala formă de exprimare în război, sub toate înfățișările sale, s-au transferat treptat în domeniul puterii politice”. În articolul meu doresc să investighez cum se poate interpreta noțiunea de război, respectiv raportul dintre putere și război. Poate să aducă, și dacă da, ce fel de beneficii poate să aducă teoriei societății și a puterii dacă încercăm să gândim războiul în contextul societății moderne?

Alexandra Mikáczó

„Tot ceea ce numim natură este doar o fantezie”. Despre relația dintre suprematism și sublimul kantian

Cuvinte-cheie: Immanuel Kant, Kazimir Malevici, sublim, suprematism, artă plastică

În studiul meu, încerc să explorez validitatea presupunerii că există o legătură strânsă între sublimul kantian și pictura suprematistă a lui Malevici. Nu există un consens în literatura de specialitate pe această temă, căci, în timp ce Jean-François Lyotard, de exemplu, consideră că arta modernității a apărut din estetica sublimului, pătratul alb pe fond alb al lui Malevici este, în cele din urmă, tot o reprezentare negativă a infinitului, altfel nereprezentabil; în timp ce Branislav Jakovljevic este de părere că suprematismul lui Malevici nu are nimic de-a face cu exprimarea inefabilului sau a sublimului.

Bertalan Kemény

Conștientizarea ca metodă filosofică în filosofia lui Valéria Dienes

Cuvinte-cheie: Henri Bergson, durată, intuiție, vitalitate, Valéria Dienes, trezire, conștientizare

În această lucrare, aș dori să compar interpretările bergsoniene și dienesiene ale conștiinței/trezirii și intuiției/conștientizării. Examinând conceptele folosite de cei doi gânditori, vreau să aflu dacă există ceva specific în filosofia lui Dienes dincolo de motivele comune, care ar putea depăși sensul termenilor utilizați de Bergson.

Tamás Beck

Heidegger și nemurirea

Cuvinte-cheie: nemurire, uitarea existenței, contingență fiziologică, limbaj

În scurta mea lucrare, încerc să răspund la întrebarea de ce problema nemuririi nu este abordată în *Ființă și timp*.

După ce voi exclude o explicație sociologică de neglijare a acestei probleme în sociologia cunoașterii, voi atrage atenția asupra încurcăturii fatale a religiei catolice, abandonată de Heidegger, cu o ontologie greacă vinovată de uitarea existenței.

Voi profita apoi de anumite rezultate ale biologiei moderne pentru a demonstra că mortalitatea omului nu este o necesitate ontologică, ci mai degrabă o contingență fiziologică. Cu toate acestea, ipoteticul abandon al tezei finitudinii lui Heidegger nu are nicio legătură cu conceptul de nemurire a ego-ului transcendențial ce apare în opera târzie a lui Husserl.

În sfârșit, nu există o explicație mai bună pentru neglijarea problemei nemuririi decât cea ce justifică și neterminarea operei *Ființă și timp*.

Róbert Husztig

Relația dintre moarte și timp în filosofia lui Karl Rahner: O abordare dinspre infinit

Cuvinte cheie: moarte, conversio ad phantasma, infinitul, metafizică, ființă

Studiul de față analizează tema morții și a timpului în filosofia lui Karl Rahner.

Am încercat să prezint prin acest studiu, că și un filosof cu caracter teologic, ba chiar transcendentă, poate oferi o descriere critică și obiectivă asupra temei morții. Tema morții pentru Rahner nu este o analiză asupra morții biologice, dar ea este în același timp pasivitate și activitate, este sfârșitul timpului, momentul decisiv de a surprinde ființa în întregul ei. Rahner continuă operele lui Pierre Rousselot și Joseph Maréchal, de a crea o punte între filosofia kantiană și cea tomistă.

Andrea Sipos

Transformarea conceptului de subiectivitate în filosofia lui Jean-Luc Marion și Claude Romano

Cuvinte-cheie: fenomenologie franceză contemporană, eveniment, metodă, subiectivitate, singularitate

Lucrarea de față încearcă să urmărească transformarea noțiunii de subiectivitate în filosofia a două mari figuri ale fenomenologiei franceze contemporane, Jean-Luc Marion și Claude Romano. Ambii gânditori resping noțiunea de conștiință transcendentă și constitutivă, proclamând în schimb emergența evenimentială a fenomenalului din el însuși. Relația dintre conștiință și fenomenal este astfel redefinită pe baza noțiunii de eveniment. Totuși, această chestiune apare în contexte diferite și este dezvoltată pe baza unor teorii metodologice diferite. Marion, în fenomenologia adducției, extinde gama reducerilor, în timp ce Romano, în hermeneutica evenimentială, declară că reducerea ca metodă este o operațiune inutilă. Între timp, noțiunea de subiect este și ea transformată, luând o nouă formă în neologismele *adonné* în cazul lui Marion și *advenant* în cazul lui Romano. Dar poate fi înțeleasă semnificația unui eveniment din viața noastră personală pe baza teoriilor acestor doi filosofi? Poate fi considerat subiectul care trăiește evenimentul un spectator pasiv, anonim, chiar indiferent, al apariției evenimentului ca fenomen? Din punctul meu de vedere, semnificația care apare prin evenimentul personal nu poate fi independentă de subiectul individual sau de singularitatea care îl trăiește și conceptul de eveniment nu poate fi înțeles decât în lumina acestuia din urmă.

Erzsébet Kerekes

Minune, rătăcire, enigmă. Gândurile lui Ricoeur despre sexualitate

Cuvinte-cheie: minune, sacralitate, etica tandreței, erotism, enigmă

Textul lui Ricoeur (*La merveille, l'errance, l'énigme*) prezentat și analizat de noi a fost scris ca o introducere la un număr al revistei *Esprit*, care se ocupă de tema sexualității (*La Sexualité*. Noiembrie 1960). Mai târziu a fost publicată în edițiile ulterioare ale volumului *Histoire et vérité* sub titlul „Sexualité, la merveille, l'errance, l'énigme”. Numărul revistei *Esprit* oferă o anchetă asupra sexualității, iar obiectivul redactorilor a fost de a nu ocoli niciuna dintre dificultățile care fac existența umană problematică ca existență sexuală. Diferența de gen traversează umanitatea altfel decât diferența rasială sau socială și altfel decât diferența spirituală. Autorii examinează pe rând ce înseamnă acest lucru. Iau cuvântul oameni de știință, filosoful, criticul literar, omul de rând. În ceea ce-l privește pe Ricoeur, în introducerea la această lucrare colectivă, el încearcă să permită să apară cele mai evidente puncte ale uimirii noastre în fața misterului sexualității. Ricoeur urmează o ordine foarte subiectivă: pornind de la ceea ce pentru el este un *miracol* al sexualității, ajunge la ceea ce este un *mister* pentru el, trecând prin ceea ce face sexualitatea rătăcitoare și aberantă. Între timp, el examinează două căi ale sexualității: tandrețea și erotismul. Concluzia lui Ricoeur este că sexualitatea se dovedește impenetrabilă reflecției și rămâne inaccesibilă dominației umane. Poate că din cauza acestei opacități, nici etica tandreței, nici non-etica erotismului nu o pot cuprinde, nu poate fi reprezentată decât simbolic. Misterul sexualității constă în faptul că ea nu poate fi redusă nici la trilogia care-l definește pe om: trilogia limbaj–unealtă–instituție.

Nikolett Nyiró

Se poate renunța la atenția activă?

Cuvinte-cheie: mediere culturală, creare de valoare, subcultură, scenă muzicală, receptare, comunitate, Adorno

Lucrarea își propune să prezinte proiectul muzical internațional Sofar Sounds și comunitatea translocală care s-a organizat în jurul acestuia. Aceasta se va concentra pe misiunea de conservare a culturii, pe misiunea de comunicare a valorilor și pe efectul de construire a comunității grupului

autopropulsat și va arăta cum fenomene generale precum alienarea, lipsa de atenție, dezinteresul sau lipsa de interes față de artă au motivat realizarea start-up-ului muzical. Lucrarea prezintă principiile comunității translocale și activitatea grupului din Ungaria și încearcă să evidențieze lacunele în receptarea și interpretarea culturii, în acest caz a muzicii, și procesele, inițiativele a grupurilor artistice autoactive, atât la nivel global, cât și local.